Sisak nélkül

Válasz Gyulay Endre megyés püspök levelére

Tisztelt Püspök Úr!

Új év kezdetére írt — választ váró — soraira szeretnék válaszolni, mint a Nemzeti Kisgazda és Polgári Párt egyik vezetője és mint hívő.

Az elmúlt negyven év nyomasztó erkölcsi, gazdasági és politikai terhét nagyon nehéz elfeledni, ez csendül ki az Ön soraiból is. Látom tiszta szándékú igényét, miként lehetne nálunk, emberi méltóságban, gazdasági és szociális körülményekben, jobbat, a kisebbségi politikában tökéletesebbet, az egyház munkájában távlatokban is biztonságosabbat alkotni.

„Fel a sisakrostéllyal" mondja Ön.

Engedje meg, hogy a vélt taktikázásokra, az önérdekű „bűvészmutatványokra" hivatkozását, a magunk részéről vitassuk.

Higgye el, a kommunista hatalom évtizedei után, a politikai életet szervezni nem könnyű dolog. Nyíltan elismerem, még nincs elegendő, jól kvalifikált szakemberünk, de ez nem behozhatatlan hátrány. Eddig elnyomottan, politikai és alapvető emberi jogainktól megfosztottan éltünk. Ez idő alatt a hatalom futószalagon, módszeresen képezte kádereit. Mégis, mit valósított meg? Elnyomást, gazdasági csődöt, erkölcsi romlást!

Szükség van jó szakemberekre — amint Ön helyesen mondja, de még inkább becsületes, tisztességes gondolkodásra és tettekre. A primátusság hangsúlya az utóbbin van. Sok igazság van a régi magyar mondásban, amely a „józan paraszti észjárásra" utal. Hiszen a gyakorlati élet bizonyítja: a tiszta, egyenes szándék ereje óriási

Önnek nem kell mondanom, hogy Krisztus világmegváltó ereje sem szakembergárda terveire alapított műhelymunka eredménye volt. Hiszen Isten is hat nap alatt teremtette a világot, akkor tőlünk emberektől sem várható el, hogy ilyen negyven év után csodát tegyünk.

Említést tett látványos pártakciókról, amit végül is elismerően értékel, de talán nem minden hátsó gondolat nélkül. Határozottan állítom, hogy mi amikor mellé álltunk a nemes mozgalomnak és gyűjtöttünk, az önkénytől szenvedőknek azt nem hivalkodva és nem választási fondorlatból tettük. Látni kellett volna, amint őszinte szívvel hozta város és falu népe azt, amit nélkülözni tudott, hogy segítsen a diktatúrát megdöntőkön.

Püspök Úr! Nekünk sisakrostélyunk, de sisakunk sincs! A mi vívódásunk emberien egyszerű: a nyíltság, az emberség, a szív megmutatása. Programunkat ez motiválja. Lehet, hogy ez a program nem tökéletes, a végrehajtási módokat kellő részletezéssel nem tartalmazhatja. Ennek oka az, hogy sok-sok új törvényre van szükség és pontos végrehajtási szabályokra. Ehhez olyan törvényhozók kellenek, akiket a tiszta, becsületes emberi szándék vezet. Mi ilyen embereket akarunk a nép képviselőjeként a szabad választásokon a Parlamentbe juttatni

Ön az etikai tartás és a korrupciómentesség követelményét hangsúlyozza. Ez nekünk is természetes törekvésünk, azonban köztudott, hogy az emberi gyarlóság, gyengeség sokszor előre nem látható olyan tényező, amit neveléssel lehet nyesegetni, talán kiirtani is. Ezért ideális célt a társadalmi kontroll szolgálhat.

Az emberi szív és ész megmutatását (amit Ön kért) mi sisak és pajzs nélkül vállaljuk! Nekünk az őszinte nyíltság a fegyverünk.

Meggyőződésünk, hogy ködösítéssel, hazugsággal választókat tartósan megszerezni nem lehet, de nem is szabad. Mi a keresztényi értékeket hittel valljuk és azt emberi akarattal törekszünk megvalósítani

Abban bízunk, akik ezen alapvető elveket velünk együtt vallják, a választásokkor kétségek között nem lesznek.

Ebben a hitben és reményben akarunk egy új jövőt építő, új esztendőt kezdeni.

Szeghő István,
a Nemzeti Kisgazda és Polgári Párt vezetőségi tagja

Földrajzból elégtelen

„Zavarban vagyok, ezért újra és újra ellenőriztem az adatokat. Nem hittem volna, hogy honfitársaim ilyen keveset tudnak földrajzból" — nyilatkozta Vlagyimir Andrejenkov akadémikus a Gallup Intézet vizsgálata ismeretében. A szondázást a National Geographic megbízásából végezték nyolc országban, köztük a Szovjetunióban, 1500-1500 moszkvai és kurszki lakos körében. A teszt szerint a Föld 17 országát, illetve térségét — USA, Szovjetunió, Közép-Amerika, Japán, Kanada Franciaország, Perzsa-öböl, Mexikó, Olaszország, Svédország, Nagy-Britannia, Dél-Afrika, NSZK, Egyiptom, Vietnam, Afganisztán, Csendes-óceán — kellett a világtérképen elhelyezni. A legrosszabb eredményt a szovjet válaszadók érték el, átlagosan 7,4 országot tudtak a helyére tenni. A legtöbb jó választ a svédek adták. Egyébként az amerikaiak földrajztudása is hiányos. A National Geographic Society elnöke így kommentálta a Gallup adatait: „A teszt nyugtalanító tényt közöl. A két szuperhatalom polgárai hiányosan ismerik a Földet, melynek sorsát tulajdonképpen ők határozzák meg." Valójában a saját országukat sem ismerik: a szovjetek 13 százaléka nem tudta megjelölni a térképen a Szovjetuniót, az amerikaiak 14 százalékának fogalma sem volt arról, hogy hol keresse az Egyesült Államokat. Elgondolkodtató. hogy mindkét ország polgárai közül milyen sok ember számára fehér volt az a térség, ahol katonáik az utolsó véres harcokat vívták. A szovjetek 38 százaléka nem találta Afganisztánt, az amerikaiak 32 százalékának pedig halvány elképzelése sem volt arról, hogy merre is lehetne megtalálni Vietnamot.

Megszámláltatunk

Ismét népszámlálás elé nézünk. Idén újra bekopogtatnak az otthonokba a kérdezősködők. Hogy bizonyos időnként (tíz évenként) miért van erre szükség, többnyire köztudott. Azonkívül, hogy megtudjuk, mennyien vagyunk, az illetékesek képet kapnak például arról, hogy a lakosság hány százaléka rendelkezik felsőfokú végzettséggel, hány értelmiségi, szakmunkás, segédmunkás stb. van országunkban, milyen korú a lakosság, és még számos értékes információt.

Mindez tehát többé-kevésbé tudott dolog. Az viszont már kevésbé, hogyan is zajlott régen a népszámlálás, akkor mire voltak kíváncsiak az ország vezetői.

Nos, elevenítsük fel röviden a népszámlálás történetének néhány szakaszát. Ebben Mészáros Árpád, a KSH népszámlálás főosztályvezető-helyettese volt segítségünkre. Elmondta, hogy egy ország népességének számbavétele egyidős az állam kialakulásával, hiszen az adott közösség anyagi és katonai teljesítőképességének felméréséhez elengedhetetlen volt a lakosság számának megállapítása.

Magyarországon is az adózó háztartások számának megállapítását célozták az úgynevezett dicalls összeírások, a terményből fizetett egyházi tized és a földesurat illető járadék mennyiségét tüntették fel a dézsmajegyzékek, az úrbéres jobbágyok kötelességeit foglalták össze az urbáriumok. A 17. század végétől a megyei összeírások az adókivetés alapjául szolgáló vagyoni helyzet felmérését szolgálták.

Az összeírások célkitűzései a 18. században egész Európában megváltoztak. Figyelemmel kísértek olyan területeket is, mint a közoktatás, a közegészségügy megszervezése, gazdaságpolitika kialakítása. A katonai és adózási szempontok még nem szorultak háttérbe, de ezeken túl számos egyéb szükséglet jelentkezett, és így a 18. században történtek az első kísérletek a népszámlálás bevezetésére, rendszeresítésére, elsőként Svédországban, 1701-ben.

Magyarországon az összeírások sorában új fejezetet nyitnak az 1770-ben Mária Terézia által elrendelt lélekszám-összeírások (Conscriptiones Animarum). Mária Terézia az adatok pontosítása és a nemesség adatainak megismerése céljából 1777-ben népszámlálást (Populationsbeschreibung) rendelt el az örökös tartományokban, amely mindenkire kiterjedt felekezethez, osztályhoz, rendhez tartozásra való tekintet nélkül. A népszámlálást végre is hajtották, csupán Magyarországon gátolta meg ezt a nemesség ellenállása.

II. József 1780-tól átfogó reformok megvalósítását kísérelte meg, amelyhez szüksége volt a katonaköteles korú férfiak és a különféle társadalmi állású népesség, így a nemesség, az iparosok, a földművelők magyarországi számának ismeretére is. II. József nagyszabású reformkísérlete kudarcot vallott, így teljes körű, a nemességet is magába foglaló népszámlálásra 1850-ig nem került sor. A szabadságharc leverését követő népszámlálások nem tekinthetők teljesen megbízható forrásnak, részben a lakosság passzív ellenállása, részben szervezési nehézségek és a végrehajtással kapcsolatos egyéb bonyodalmak miatt.

A rendszeres időközönként ismétlődő, alapjaiban egységes mérési módszereket alkalmazó népszámlálások a hivatalos magyar statisztikai szervezet létrejötte után indultak meg, és általában tízévenként került rájuk sor. 1867 után az újonnan kialakított politikai keretek, a nagy lendülettel beinduló gazdasági fejlődés, a polgári állam kialakulása szükségessé tette az ország népességi viszonyainak alaposabb ismeretét. Már akkor a földművelés-, az ipar- és kereskedelemügyi minisztérium keretében statisztikai szakosztályt szerveztek, melynek szinte legelső nagy feladata a népszámlálás lebonyolítása volt. A népszámlálás eszmei időpontjául 1869. december harmincegyedikének éjfélét tűzték ki, a szervezőmunka irányítója Keleti Károly, a statisztikai szakosztály vezetője a magyar statisztika kiemelkedő alakja volt. A statisztikai szakosztály 1871-ben Országos m. kir. Statisztikai Hivatal néven önállósult, majd az 1897-es újjászervezés után a Magyar kir. Központi Statisztikai Hivatal nevet vette fel.

Az 1890-es, az 1900-as és 1910-es népszámlálások lényeges változást nem mutattak az előzőekhez képest. Az első világháború után nagy várakozás előzte meg az 1920-as népszámlálást, amely számot adott a világháborús emberveszteségről. Az 1930-ban végzett népszámlálás nagy újdonsága a gépi feldolgozásra való áttérés volt.

A második világháború után új társadalmi, gazdasági helyzetben, a háborús pusztítások és a háború utáni lakosságcserék mértékének megállapítása érdekében kénytelenek voltak — a hagyományos időponthoz képest két évvel — előrehozni a népszámlálást 1949-re. A tervgazdálkodás igényei szükségessé tették a rendkívül gyors adatfeldolgozást.

Az 1960-as, 70-es és 80-as népszámlálások legfontosabb jellemzője, hogy az adatfeldolgozást tovább korszerűsítették, az adatokat megnövekedett terjedelemben közölték és elemezték.

Hargitai Judit

Nem a nosztalgia diktálja

Temesvári körút

Vannak halaszthatatlan pillanatok a városok történetében is. Temesvár és Szeged viszonylatában — ha nagyon mélyre akarunk ásni — Csanád vezért is kapocsnak tekinthetjük: népének legelői mélyen a mai Bánság szívébe nyúltak... Temesvári Pelbárt, a tudós katolikus szerzetes műveinek egyik éltetője az alsóvárosi barátok voltak e vidéken több évszázadon át. A temesvári vár mellett kivégzett Dózsa György felnégyelt tetemének elrettentő darabkáját nem véletlenül szegezték a szögedi nép sok mindent elviselő szemei elé... S a csanádi püspökség székhelye másfél évszázadnál is hosszabb időszakon Temesvár volt. Mindezt hevenyészett visszatekintőnek szánom, a pillanat hevében, hisz e város szinte minden lakója tudna újabb adalékokkal szolgálni e felsoroláshoz.

Ismétlem: vannak halaszthatatlan pillanatok a városok történetében.

Amikor hagyományai újraélesztésével egy közösség a bátor mozdulat kényszere nélkül tud cselekedni. És úgy teheti meg az önbecsülés újabb jelét, hogy nem tép fel hegedő sebeket. Egyszerűen: alkalmazkodik térsége (mondjuk így: Hármashatár és Vidéke...) világrengető eseményeihez.

Harminc évig temesvári, másfél esztendeje szegedi lakosként, újszegedi polgártársaim jelzéseinek is engedelmeskedve szerény javaslattal élek: *helyeztessék vissza a Temesvári körút neve régi jogaiba!*

Ami az újabb mártírok példáját is kegyelettel őrizné a most élő (s ha tetszik, ha nem: történelmét a maga hasonmására alakító) három nemzedék továbbgyűrűző emlékezetében.

S azt a reményt is éltetné, hogy e vidék kényszerű mártírtartalékai végleg kifogytak.

Pataki Sándor

Az állatok és a hőmérséklet

Az élőlények környezetüktől állandó függőségben élnek, alkalmazkodni kényszerülnek a környezet hatásaihoz. E hatások közül egyik legfontosabb a hőmérséklet. A hőmérséklet-változáshoz való alkalmazkodás legérdekesebb példája az állatvilágban a testhőmérséklet különbözősége. Az állati szervezet anyagcsere-folyamata ugyanis bonyolult biokémiai jelenségsorozat, amelynek minden lépése a testhőmérséklettől függően lassabban vagy gyorsabban zajlik le. A madarak és emlősök kivételével az állatok testhőmérsékletét a külső környezet hőmérséklete szabja meg. Hosszú és küzdelmes evolúciós út vezetett a változó testhőmérséklettől a tökéletesebb hőszabályozás képességéig, amely az alkalmazkodás legmagasabb fokát jelzi.

A legprimitívebb emlősök testhőmérséklete a 30 C-fokot sem éri el, de ettől a külső hőmérséklet ingadozása szerint meglehetősen nagy változás tapasztalható, ugyanakkor a fejlett rovarevő emlősök (vakondok, cickányok) testhőmérséklete magasabb és kevésbé ingadozó (33—36 C-fok). A legtöbb emlős testhőmérséklete 37—39 C-fok közé esik. A madarak teste a repülés miatti intenzívebb anyagcsere-folyamatok miatt magasabb, 42—44 C-fok. Az állandó testhőmérséklet fenntartásának élettani mechanizmusa igen bonyolult

A környezetbiológiát elsősorban az érdekli, hogy az állat hogyan hasznosítja a hőmérséklet adottságait, illetve hogyan tud védekezni a szélsőséges ingadozás okozta ártalmakkal szemben. A nálunk élő legkisebb testű madár, az ökörszem tojásból kikelt fiókáinál háromnapos korig a testhőmérséklet még teljesen megegyezik a környezetével, és 15 nap alatt fokozatosan alakul ki az állandó, fajra jellegzetes testhőmérséklet. A téli álmot alvó emlősöknél (denevér, sün, hörcsög. ürge, pelék stb.) a téli álmot egy kritikus külső környezeti hőmérséklet-változás váltja ki, ennek hatására a testben egyébként működő hőszabályozó mechanizmus az alvás idejére kikapcsolódik.

Az állandó hőmérsékletű állatok testfelülete a testnagyság négyzetével, a térfogata pedig annak köbével arányos, így a nagyobb testű állatoknak viszonylag kisebb a hőleadó testfelülete, mint a kis testűeknek. Háztartás szempontjából tehát hidegebb környezetben a nagyobb testű állatfajok kedvezőbb helyzetben vannak. Egyazon rokonsági körben a madarak és az emlősök között a Föld hidegebb zónáiban nagyobb testű, a melegebb vidékeken kisebb testű fajok vagy alfajok terjedtek el. Ez a múlt század óta felismert jelenség a Bergmann-féle szabály

Churchill néma maradt

Winston Churchill „teljes és pontos információval rendelkezett arról, hogy a japánok meglepetéses támadásra készülnek az amerikai flotta ellen Pearl Harbornál" — állítják egy Londonban megjelent, és azonnal be is tiltott könyv szerzői. Eric Nave — az ausztrál, majd a brit hírszerzés egyik kulcsembere, valamint James Rusbridger, az angol kémelhárítás egykori tagja nem is akármilyen bombát robbantott, azt állítva, hogy „Churchill mindenképpen ki akarta erőszakolni az USA hadbalépését, ezért aztán eltitkolta az információt Roosevelt előtt még akkor is, amikor a japán flotta már útban volt Pearl Harbor felé, amikor már tudták, hogy 1941. december 7-én várható a rajtaütés." És az be is következett. Meghalt 4500 amerikai katona.

A könyv megjelenését állambiztonsági okokra hivatkozva nem engedélyezték, a The Independent azonban ismertette a tartalmát.

Ebből kitűnik, hogy az angolok már a húszas évek óta szemmel tartották a japán hadihajók minden mozgását az egyik szerző, Nave kapitány jóvoltából, aki ausztrál kiküldetésben dolgozott Japánban, majd 1925-től ő vezette a londoni hírszerző iskola japán tagozatát. „1940-től gyakorlatilag minden nehézség nélkül elolvashattuk a japán flotta titkos üzeneteit, a munka inkább unalmas volt, mint nehéz" — mondotta. Ezt az unalmas élményt azonban sohasem osztották meg az amerikai szövetségessel. Ennélfogva azok nem tudhatták azt sem, hogy Jamamoto admirális november 20-án éjszaka a következő döntő fontosságú parancsot adta: „21-én éjfélkor megkezdődik az ellenségeskedés második szakasza." London számára nem volt titok, hogy 6 repülőgépanyahajó, 2 csatahajó, 3 cirkáló és 9 torpedóromboló elhagyta a támaszpontot. Megfejtették azt az utasítást is, miszerint ezeknek az egységeknek december 4-re készenlétben kell lenniük. Már december 1-jén Churchill előtt volt a japán flottaparancsnok üzenete: a hajóknak december 7-én Nitakamaja magasságában kell lenniük.

„Természetesnek tartottuk, hogy Churchill megosztja az információt a legfontosabb szövetségessel, és úgy véltük, az amerikaiak is készülnek. Aztán nem értettük, hogy miért nem védekeznek? A magyarázat nyilvánvaló: Churchill szándékosan nem adta át a japán előkészületekről gyűjtött anyagot. És ez a magyarázata annak is, hogy miért nem jelenhet meg a könyv."

Kívánkozik a kérdés, melyet oly sokszor feltesznek: mi lett volna, ha... Nos, a szakemberek nem szeretik a képzelet játékait. Az áldozatok pedig, tudvalévő, sohasem vitatják, hogy mikor és miért történelmietlen némely kérdés.

Nyelvvizsgázni akar januárban?

Intenzív előkészítés angolból, németből.
40 óra, január 8—19. 1600 Ft.
kis csoportok.

Jelentkezés

a *Jelky András Nyelviskolában*
január 4—5-én 16.30—18.30 óra.
Kossuth Zs. Eü. Szakközépiskola,
Tolbuhin sgt. 1.